

May 2015 subject reports

Polish A: Literature

Overall grade boundaries

Higher level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 18	19 - 34	35 - 46	47 - 58	59 - 70	71 - 81	82 - 100

Standard level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 17	18 - 32	33 - 45	46 - 58	59 - 69	70 - 81	82 - 100

Higher level internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 5	6 - 10	11 - 13	14 - 17	18 - 21	22 - 25	26 - 30

Zakres i adekwatność dostarczonych prac (z ilu krajów przysłano prace i czy były zgodne z wymaganiami sylabusu)

Pod tym względem egzamin wypadł doskonale. Materiały egzaminacyjne potwierdziły oczekiwaną jakość pod względem nie tylko technicznym, lecz także merytorycznym. Warto podkreślić odpowiedni dobór wierszy pod względem stopnia trudności. Trafne okazywały się również pytania: zarówno te naprowadzające, jak i te organizujące dyskusję.

Osiągnięcia kandydatów (biorąc pod uwagę każde kryterium oceny)

Kryterium A: Znajomość i zrozumienie wiersza – jedna z najmocniejszych stron niemal wszystkich odpowiedzi. Zazwyczaj przedmiotem komentarza okazywał się konkretny, dany utwór, czasami tylko zdarzały się uwagi o treści luźno związanej z jego tematyką.

Kryterium B: Świadomość rozwiązań literackich wybranych przez autora – komentarze potwierdziły w tym aspekcie wysoki poziom: zdecydowana większość odpowiedzi łączyła trafność obserwacji z przekonującym uzasadnieniem wniosków. Często przywoływano perspektywę czytelników i oddziaływanie środków literackich na odbiorców tekstu. Jednak ciągle zbyt często zdającym myli się wiersz biały z bezrymowym wierszem wolnym, zwłaszcza – współczesnym.

Kryterium C: Organizacja i prezentacja komentarza – pod tym względem widać poprawę w porównaniu z wynikami ubiegłorocznymi. Coraz więcej komentarzy odznacza się wyraźną i sfunkcjonalizowaną strukturą, zaplanowaną przez kandydata. Najczęstsze usterki to nieuzasadnione powtórzenia wniosków oraz brak – choćby najkrótszego – wstępu, czyli zagajenia (samego otwarcia komentarza).

Kryterium D: Znajomość i zrozumienie dzieła omawianego w dyskusji – niemal wszystkie nagrania potwierdziły bardzo dobrą znajomość tych tekstów. Rzadkie nieporozumienia dotyczyły szczegółów. Ten aspekt egzaminu wypadł bardzo dobrze.

Kryterium E: Odpowiedzi na pytania zadane w dyskusji – podobnie należy ocenić ten aspekt. Pytania sformułowane precyzyjnie, okazywały się one ważne, jeżeli chodzi o odniesienia do utworu i o jego literackość. Bardzo rzadkie nieporozumienia były spowodowane użyciem trudniejszego terminu przez nauczyciela albo – po prostu – egzaminacyjnym stresem: kandydat szybko je zażegnywał, zazwyczaj – samodzielnie.

Kryterium F: Język – ocena odpowiadająca temu kryterium byłaby w licznych przypadkach jeszcze wyższa, gdyby kandydaci nie sięgali w swoich wypowiedziach po środki językowe właściwe polszczyźnie potocznej. Typowe błędy gramatyczne czy leksykalne zdarzały się rzadko, tę czy inną wadę stylistyczną można było wskazać niestety w większości nagrań.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Ponieważ świadomość polszczyzny wzorcowej w naszym społeczeństwie wydaje się z roku na rok coraz słabsza, warto przeprowadzić jak najwięcej zajęć dotyczących różnic gramatycznych i leksykalnych, które zachodzą między polszczyzną codzienną, nawet – inteligentną, medialną – a najstarszą odmianą języka mówionego. Na lekcjach dotyczących poezji nieustająco należy przypominać, że każdy wiersz biały jest rytmiczny, tyle że nie ma rymów. Wynika z tego, że żaden wiersz nieregularny i przy tym bezrymowy nie jest wierszem białym. Nie zaszkodzi również przypominać, że w liryce narrator nie występuje (dotyczy jedynie liryki narracyjnej).

Należy też podkreślić wagę odpowiednich warunków zewnętrznych w dniu egzaminu. Cisza i spokój w otoczeniu sali, w której kandydaci przedstawiają prezentację czy komentarz, są obligatoryjne, skoro sam egzamin jest – w istocie dla każdego kandydata – sytuacją stresującą.

Standard level internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 4	5 - 8	9 - 12	13 - 16	17 - 19	20 - 23	24 - 30

Zakres i adekwatność dostarczonych prac (z ilu krajów przysłano prace i czy były zgodne z wymaganiami sylabusa)

Nie można było stwierdzić żadnych uchybień proceduralnych. Wszystkie teksty będące przedmiotem egzaminu wybrano właściwie, jeżeli chodzi o stopień trudności. Rozmiary wszystkich omawianych fragmentów były zgodne z procedurami IB, podobnie jak pytania towarzyszące omawianym tekstom. Jakość nagrań była odpowiednia, zazwyczaj – bardzo dobra. Komplet materiałów egzaminacyjnych zamieszczono w internecie na czas.

Osiągnięcia kandydatów (biorąc pod uwagę każde kryterium oceny)

Kryterium A: Znajomość i zrozumienie komentowanego fragmentu – to aspekt, który w tegorocznym egzaminie wypadł zdecydowanie najlepiej. Trudno było wychwycić poważny błąd merytoryczny lub potwierdzić ewidentne niezrozumienie tekstu czy też jego przesłania. Zdarzały się problemy z umiejscowieniem omawianego tekstu w całym utworze literackim. Pytania naprowadzające oraz pytania nauczyciela zwykle nie nastroczały kandydatom poważnych trudności.

Kryterium B: Świadomość rozwiązań literackich wybranych przez autora – pod tym względem egzaminacyjne odpowiedzi wypadały lepiej od zesłorocznych. Ciągłe jednak interpretacja utworu, również prozatorskiego, dominuje nad jego analizą. Należy dążyć do wyrównania tych proporcji. Argumentacja kandydatów zazwyczaj wypadała przekonująco, tyle że nie zawsze towarzyszyła wskazaniu (niemal zawsze – trafnemu) danego środka literackiego. Stale warto więc zwracać uwagę na mechanizmy potwierdzające oddziaływanie literatury na czytelników. Bardzo dobrze wypadło odnośnienie obserwacji do odpowiednich fragmentów tekstu. Gorzej wypada oceniać stosowaną względnie często przez nauczyciela praktykę narzucania kandydatom właściwego zakończenia zdania: myśli, definicji, obserwacji, uwagi, częściowego komentarza.

Kryterium C: Organizacja i prezentacja – jak niemal co roku ten aspekt wypadł najslabiej, przede wszystkim ze względu na całkiem liczne, przy tym niefunkcjonalne powtórzenia w wypowiedziach, niekiedy obejmujące nawet grupę zdań. Względnie często można było odczuć albo brak, albo kruchość osi kompozycyjnej. Kilka komentarzy należałoby uznać za niespójne. Większość wypadła pod tym względem zadowalająco, ale przejawy kompozycji przemyślanej od początku do końca, i to – w szczegółach, okazały się rzadkie.

Kryterium D: Język – ocena całościowa wypada pozytywnie, chociaż trzeba podkreślić, że pojedyncze sformułowania nieodpowiednie pod względem stylistycznym wystąpiły w wypowiedziach wielu kandydatów. Pod względem liczby przewyższały one typowe błędy gramatyczne. Były to zresztą rozwiązania językowe typowe dla współczesnej polszczyzny, nieraz występujące w środkach masowego przekazu, mimo to jednak niewzorcowe.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Ponieważ niektóre odpowiedzi nie odwoływały się wprost do walorów literackich utworu komentowanego albo przywoływanego w dyskusji, warto stale przypominać kandydatom, że egzamin dotyczy utworów – właśnie – literackich. Wypowiedzi odnoszące się do literatury (zwłaszcza – pięknej) powinny zmierzać do uchwycenia jej specyfiki: tak, by słuchacze wiedzieli, że nie dotyczą one ani rzeczywistego (czy wymyślonego) zdarzenia, którego osoba zdająca egzamin była obserwatorem, ani np. filmu.

W tym roku można było wyraźniej uchwycić indywidualizm komentarzy, któremu zazwyczaj towarzyszyła argumentacja wyraźnie wychodząca poza subiektywizm, skądinąd przez artystyczną literaturę nieraz prowokowany. W trakcie kształcenia jak najwięcej uwagi należy poświęcić aspektom formalnym wypowiedzi: cechom kompozycyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem makrostruktury komentarza, oraz rozwiązaniom językowym, które jeżeli okazują się niepoprawne czy wadliwe, to negatywne wrażenie, odczuwane przez odbiorców (zatem – również przez egzaminatora), dotyczy przede wszystkim stylistyki. Trzeba więc wyraźnie przeciwstawiać językowi potocznemu polszczyznę wzorcową; zwłaszcza że wypowiedź kandydata jest tekstem mówionym, a w mowie łatwiej o zatarcie granic między starannością, która w teorii powinna zresztą być maksymalna, a komunikacyjną codziennością. Te różnice stylistyczne dotyczą zresztą nie tylko słownictwa, lecz także wariantów gramatycznych. Zajęcia ukierunkowane na funkcjonalność środków językowych oraz na ich świadomy dobór powinny być jak najliczniejsze w trakcie obu lat nauki.

Higher level written assignment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 20	21 - 25

Zakres i adekwatność dostarczonych prac (z ilu krajów przysłano prace i czy były zgodne z wymaganiami sylabusu)

Niemal wszystkie prace napisane zostały we właściwym krytycznoliterackim formacie, posiadały sugerowaną kryteriami liczbę słów i oparte były o lektury z PLT, i to takie same jak w poprzednich latach, co świadczy o tym, że kandydaci mają niewielki wpływ na decyzję o ich wyborze. Przeważały europejskie pozycje klasyczne: Fiodor Dostojewski, Michaił Bułhakow, Albert Camus, Gustaw Flaubert, Józef Conrad, a z tekstów z innych kultur najczęściej wybierano utwory Haruki Murakamiego, Navala El Saadavi, At-Tajjib Salih, Orhana Pamuka. Wśród omawianych pozycji bezwarunkowo dominowała proza.

Osiągnięcia kandydatów (biorąc pod uwagę każde kryterium oceny)

Kryterium A: Ciągłe pojawia się problem ze zrozumieniem wymagań opisanych tym kryterium. Główne błędy popełniane przez kandydatów polegały na:

- niedostatecznym unaocznieniu, jak materiał zaprezentowany podczas Interactive Orals wpłynął na lepsze rozumienie uwarunkowań kulturowych i kontekstualnych utworu;
- prezentacji kontekstów, które były jedynie wspomniane, nazwane, wymienione, ale ani nie zostały rozwinięte, ani nie wyjaśniano, w jaki sposób ich poznanie przyczyniło się do lepszego rozumienia utworu.

Kryterium B: W tym kryterium kandydaci radzili sobie dobrze i większość esejsów otrzymywała wysokie noty. Znajomość tekstów była bardzo dobra, ale zrozumienie nieco słabsze. Owszem, piszący sięgali po rozbudowane konteksty pozaliterackie, krytycznoliterackie oraz historycznoliterackie, jednak nie była to bezwzględna norma. Sporadycznie kandydaci prezentowali podejście opisowe. Jednak znaczna część kandydatów, w porównaniu z rokiem ubiegłym, formułowała tematy wymagające analizy, wystarczająco zawężone i niejednokrotnie już w założeniu kładące równy nacisk na treść i na artystyczne decyzje autora.

Kryterium C: W odniesieniu do tego kryterium można zaobserwować znaczny postęp w porównaniu z rokiem ubiegłym, gdy idzie o szczegółowość analizy. Jakkolwiek umiejętność integracji analizy problematyki i formy dzieła była zróżnicowana od prac sprawnie łączących analizę treści i formy (co było często konsekwencją formułowania tematu), poprzez prace słabsze, w których aspekt artystycznych wyborów autora był traktowany „przy okazji” lub implicite. Podsumowując, większość kandydatów wspominała o artystycznych wyborach autora i ich celu „przy okazji” omawiania treści. Tylko nieliczni otrzymywali wysoką punktację za to, że odnosili się do nich:

- wprost (nazywając je zgodnie z konwencją);
- konsekwentnie (np. w każdym paragrafie, który tego wymagał);
- z precyzyjnym wyjaśnieniem efektu ich zastosowania (np. stworzonego nastroju, szybkości upływu czasu, wiedzy narratora itp.) oraz celu (wymowy czy sensu utworu).

Kryterium D: Znaczną liczbę prac, w porównaniu z poprzednią sesją, cechowała bardziej elastyczna struktura dojrzałego eseju krytycznoliterackiego, choć nadal pojawiały się i takie oparte o strukturę rozprawki. Czasami odniesienia były zbyt ogólne. Jednak niezależnie od tego większość prac osiągała w tym kryterium wysoką punktację.

Kryterium E: Generalnie styl wypowiedzi był dostosowany do wymagań eseju poświęconego literaturze. Błędów ortograficznych było niewiele, przeważały składniowe, frazeologiczne i interpunkcyjne w znacznej mierze będące naleciałością z języka angielskiego. Większość prac otrzymywała w zakresie wysoką punktację.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Kryterium A: Należy zwrócić uwagę na to, że efektywne RS powinno: sięgając po konteksty wykraczać wyraźnie poza tekst, nazywać konteksty (dla pewności), prezentować je skrótowo oraz wyraźnie wskazywać, jakie aspekty utworu kandydat zrozumiał lepiej, gdy poznał konteksty. Należy uczulić uczniów na to, by ukazywali, że Interactive Oral wpłynął w istotny sposób na interpretację utworu. Analiza przygotowująca do pisania RS powinna składać się z dwóch etapów: przed i po. Kandydaci odpowiadają dwa razy na to samo pytanie. Raz przed Interactive Oral, a drugi raz po. Na przykład: Co jest źródłem sporu miniaturzystów w *Nazywam się czerwień* Orhana Pamuka? Przed prezentacją IO, poświęconą kulturze islamskiej Turcji, odpowiedzi mogą być różne, np. zawiść, zazdrość, dążenie do perfekcji itp. Natomiast po prezentacji : religia zakazujący sztuki mimetycznej, husuun (tęsknota za wielką islamską przeszłością), a poczucie odrębności w stosunku do innych państw muzułmańskich i oczarowanie Europą.

Kryterium B: Należy nadal zachęcać kandydatów do sięgania po literaturę przedmiotu.

Kryterium C: Należy podkreślać, że kandydat powinien odnosić się do artystycznych wyborów autora *explicite* (nazywać je), konsekwentnie (paragraf po paragrafie) wyjaśniając efekt i cel ich stosowania. Może w tym pomóc wybór takiego aspektu lektury, którego nie można potraktować inaczej, np. „W jaki sposób motyw jedzenia w *Przemianie* pozwala dostrzec alienację bohatera?”.

Kryterium D: Należy pracować nad większą elastycznością i płynnością struktury wypowiedzi.

Standard level written assignment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 20	21 - 25

Zakres i adekwatność dostarczonych prac (z ilu krajów przysłano prace i czy były zgodne z wymaganiami sylabusu)

Większość prac napisana została we właściwym krytycznoliterackim formacie, posiadała sugerowaną kryteriami liczbę słów i oparta była o lektury z PLT, i to takie same jak w poprzednich latach, co świadczy o tym, że kandydaci mają niewielki wpływ na decyzję o ich wyborze, a co za tym idzie nie zawsze są zainteresowani ich dogłębnym poznaniem. Dominowały europejskie pozycje klasyczne: Fiodor Dostojewski, Michaił Bułhakow, Albert Camus, Gustaw Flaubert, Józef Conrad, a z tekstów z innych kultur najczęściej najczęściej wybierano utwory Haruki Murakamiego, Navala El Saadavi, At-Tajjib Salih, Orhana Pamuka. Wśród omawianych pozycji bezwarunkowo dominowała proza.

Osiągnięcia kandydatów (biorąc pod uwagę każde kryterium oceny)

Kryterium A: Ciągłe pojawia się problem ze zrozumieniem wymagań opisanych tym kryterium. Główne błędy popełniane przez kandydatów polegały na:

- myleniu tekstu z kontekstem, np. pisząc RS w oparciu o *Zbrodnię i karę*, analizowano obraz Petersburga, którego opis pozwolił kandydatowi na zrozumienie stanu psychicznego bohaterów, bez sięgania do pozatekstowych informacji na temat ówczesnej stolicy Rosji.
- założeniu, że nie trzeba sięgać po kontekst explicite, a wystarczy skupić się na efekcie jego zastosowania, np. pisząc RS w oparciu o *Nazywam się czerwień*, koncentrowano się na sporze dotyczącym malarstwa figuratywnego w kulturze Islamu, zamiast wyjaśnić wprost, że poznanie filozofii tej religii (zakazującej kopiowania rzeczywistości, która sama jest jedynie odbiciem prawdziwego świata istniejącego w umyśle Allaha etc.) pozwoliło na zrozumienie rozmaitych postaw bohaterów.
- instrumentalnym traktowaniu kontekstów, które były jedynie wspomniane, nazwane, wymienione, ale ani nie były rozwinięte, ani nie wyjaśniano, w jaki sposób ich poznanie przyczyniło się do lepszego rozumienia utworu.

Kryterium B: W tym kryterium kandydaci radzili sobie stosunkowo dobrze i większość esejów otrzymywało noty wysoką punktację. Znajomość tekstów była bardzo dobra, ale zrozumienie słabsze. Piszący rzadko sięgali po rozbudowane konteksty pozaliterackie, krytycznoliterackie oraz historycznoliterackie. Znalazło to odbicie (oczywiście bez wpływu na punktację) w ograniczonej literaturze przedmiotu widocznej w bibliografii. Sporadycznie kandydaci prezentowali podejście opisowe. Czasami sam wybór lektury bardzo ograniczał możliwości „popisania” się zrozumieniem, np. *Madame Bovary*, *Antygona* (chyba, że punkt skupienia padł na kwestie realizmu jako techniki twórczej lub charakterystyki tragedii greckiej). Zdarzało się też, że wybrany aspekt utworu był zbyt szeroki, by kandydat mógł popisać się rzetelną wiedzą i zrozumieniem tekstu w 1500 słowach.

Kryterium C: W odniesieniu do tego kryterium można zaobserwować znaczne zróżnicowanie, gdy idzie o szczegółowość analizy (od bardzo skrupulatnej, zwracającej uwagę na poszczególne środki artystyczne, do bardzo ogólnej, np. wspominającej zaledwie o „motywie”). Zróżnicowana była też umiejętność integracji analizy problematyki i formy dzieła: od prac bardzo dobrych, sprawnie łączących analizę treści i formy, poprzez prace słabsze, w których analiza ta miała charakter rozłączny, po prace, w których aspekt artystycznych wyborów autora był całkowicie pomijany. Podsumowując, większość kandydatów wspominała o artystycznych wyborach autora i ich celu „przy okazji” omawiania treści. Tylko nieliczni otrzymywali wysoką punktację za to, że odnosili się do nich:

- wprost (nazywając je zgodnie z konwencją);
- konsekwentnie (np. w każdym paragrafie, który tego wymagał);
- z precyzyjnym wyjaśnieniem efektu ich zastosowania (np. stworzonego nastroju, szybkości upływu czasu, wiedzy narratora itp.) oraz celu (wymowy czy sensu utworu);

Kryterium D: Niemal wszystkie eseje cechowała standardowa struktura rozprawki (wstęp, często zakończony pytaniem, rozwinięcie, zakończenie - czasami ograniczone do zwykłego podsumowania eseju) choć sięgały po przykłady lub cytaty z tekstu celowo i we właściwy sposób. W części prac ujawniła się tendencja do nadmiernego rozbudowywania wstępu, w innych do ograniczania konkluzji. Czasami odniesienia były zbyt ogólne, np. pisząc o postawie heroizmu ateistycznego w *Dżumie* kandydat pisał: „Przykładem takiej postaci w powieści może być doktor Rieux”, zamiast podać przykład jego zachowania w konkretnej sytuacji lub zacytować wypowiedzi narratora/bohatera. Niektórzy kandydaci swobodnie wplatali cytaty w tekst, nie troszcząc się o ich stylistyczne i/lub gramatyczne powiązanie ze zdaniem poprzedzającym cytat lub następującym po nim. Jednak tak czy tak większość prac osiągała w tym kryterium wysoką punktację.

Kryterium E: Generalnie styl wypowiedzi był dostosowany do wymagań eseju poświęconego literaturze. Błędów ortograficznych było niewiele, przeważały składniowe, frazeologiczne i interpunkcyjne w znacznej mierze będące naleciałością z języka angielskiego. Większość prac otrzymywała wysoką punktację.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Kryterium A: Należy zwrócić uwagę na to, że efektywne RS powinno: sięgając po kontekst wykraczać wyraźnie poza tekst, nazywać konteksty (dla pewności), prezentować je skrótowo

oraz wyraźnie wskazywać, jakie aspekty utwory kandydat zrozumiał lepiej, gdy poznał konteksty. Analiza przygotowująca do pisania RS powinna składać się z dwóch etapów: przed i po. Kandydaci odpowiadają dwa razy na to samo pytanie: raz przed Interactive Oral, a drugi raz po nim. Na przykład: „Co jest źródłem sporu miniaturzystów w *Nazywam się czerwień* Orhana Pamuka?” Przed prezentacją IO, poświęconą kulturze islamskiej Turcji, odpowiedzi mogą być różne, np. zawiść, zazdrość, dążenie do perfekcji itp. Natomiast po prezentacji będzie to: religia zakazująca sztuki mimetycznej, husuun (tęsknota za wielką islamską przeszłością), a poczucie odrębności w stosunku do innych państw muzułmańskich i oczarowanie Europą. Znaczna część RS sprawiała wrażenie, że powstała po napisaniu eseju (a nie w wyniku refleksji po Interactive Oral), o czym świadczyła na przykład zbieżność aspektu utworu dyskutowanego w pracy i RS (warto zwrócić uwagę, iż taka zbieżność nie jest wymagana).

Kryterium B: Wzmocnić świadomość kandydatów czym znajomość tekstu różni się od jego zrozumienia oraz zachęcać do sięgania po literaturę przedmiotu. Należy zachęcać kandydatów do samodzielnego (klasowego) wyboru lektur, uwzględniającego ich zainteresowania (zainteresowany kandydat pogłębi analizę tekstu). Przydatna byłaby też pomoc w poszukiwaniu ciekawych, oryginalnych, ale nie za szerokich, „sprawdzonych” aspektów omawianych utworów.

Kryterium C: Podkreślać, że kandydat powinien odnosić się do artystycznych wyborów autora explicite (nazywać je), konsekwentnie (paragraf po paragrafie) wyjaśniając efekt i cel ich stosowania.

Higher level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 3	4 - 6	7 - 9	10 - 11	12 - 13	14 - 15	16 - 20

Obszary programu i egzaminu, które okazały się trudne dla kandydatów

Kandydaci dobrze zrozumieli zarówno wiersz, jak i prozę, ale głównie w warstwie dosłownej. Interpretacja warstwy niedosłownej, szczególnie w przypadku prozy, wymagała większych kompetencji oraz analizy cech formalnych. Zwykle w komentarzach analiza zabiegów językowych była bardzo powierzchowna, a wnioski interpretacyjne nie były uogólniane.

Kandydaci nie redagowali funkcjonalnego wstępu do pracy; był on zwykle zbyt ogólny, mało konkretny.

Kandydaci bardzo często błędnie identyfikowali instancje nadawczo-odbiorcze, zarówno w analizie poezji, jak i prozy. Kompetencje autora (np. użycie metafor) przypisują narratorowi lub podmiotowi lirycznemu.

Wiersz wolny, który nie ma rymów, kandydaci identyfikowali jako wiersz biały, co jest błędem. (Wiersz biały to wiersz regularny, najczęściej zrytmizowany, mający jednakową ilość sylab w wersie, ale pozbawiony rymów).

Obszary programu i egzaminu, w zakresie których kandydaci wydawali się być dobrze przygotowani

Kandydaci na ogół mieli odpowiednie kompetencje, potrzebne do omówienia wiersza (motyw exegi monumentum) i prozy (aspekt historyczny), dobrze analizowali język i zabiegi formalne w poezji oraz używali na ogół poprawnej terminologii. Podejmowali próbę znalezienia problemów uniwersalnych, takich jak przemijanie, miejsce człowieka w świecie, rola sztuki, relacja między rzeczywistością i oczekiwaniami wobec niej.

Mocne i słabe strony kandydatów w odniesieniu do poszczególnych pytań

Poezja:

Kandydaci dobrze zrozumieli podstawowe idee wiersza, czyli motyw przemijania, autotematyzm, egzystencjalny charakter pokazanej w utworze refleksji, relacje autor - czytelnik, dostrzegali rolę poezji jako narzędzia komunikacji między przeszłością, teraźniejszością i przyszłością. Interpretacje były zwykle poparte odpowiednimi odniesieniami do tekstu. Zauważalna była na ogół trójdzielna kompozycja pracy, właściwe posługiwanie się terminologią.

Wiersz często był także niestety punktem wyjścia do uogólnień, przywoływano zbędne konteksty, które nie miały wartości interpretacyjnej. Wiele odczytań pozostawało na poziomie dosłowności. Czasem trudnością było także rozpoznanie w tekście odpowiedniego tła historycznego, np. błędnie kojarzono go z II wojną światową.

Bardzo często wiersz kwalifikowano jako wiersz biały, co było błędne (wiersz Bronisława Maja jest wierszem wolnym). Zbyt jednoznacznie utożsamiano autora z podmiotem lirycznym wiersza. Często w miejsce analizy pojawiały się egzystencjalne refleksje, będące wyrazem emocjonalnej reakcji kandydata na omawianą w tekście problematykę. Analizę najczęściej oddzielano od interpretacji, przez co nie była ona do końca funkcjonalna.

Zaburzeniu ulegała także kompozycja wypowiedzi, brakowało w niej spójności i konsekwencji.

Błędy językowe różnego typu czasem zaburzały komunikatywność. Pojawiły się wyraźne trudności z werbalizacją refleksji na temat wiersza. Kandydaci często zamiast języka analitycznego stosowali uogólnienia, nieodnoszące się bezpośrednio do tekstu.

Proza:

Kandydaci na ogół dobrze rozumieli warstwę dosłowną fragmentu, odczytywali informacje o narratorze zawarte w tekście oraz interpretowali metaforyczne znaczenie śmieci. Analizowali zarysowany we fragmencie kontekst historyczny PRL- u i omawiali uwarunkowania związane z ustrojami politycznymi, które były tłem dla rozważań narratora, zwykle dostrzegali także refleksyjny charakter tekstu. Kandydaci podejmowali próbę pokazania głębszego problemu zawartego we fragmencie. Zasadniczo dobrze identyfikowali typ narracji i sytuację narracyjną (wspomnienia).

Fragment okazał się trudny pod względem analizy formalnej. Napisano go dość prostym, jasnym, z pozoru mało zmetaforyzowanym stylem, więc kandydaci nie podejmowali próby głębszej analizy cech formalnych. Wprawdzie dostrzegali symboliczną wartość śmieci, jednak rzadko spostrzeżenia te prowadziły do głębszej refleksji związanej na przykład z rozczarowaniem zmianami, sprzecznością między oczekiwaniami a rzeczywistością.

Bardzo często w pracach kandydatów pojawiały się refleksje nie osadzone w tekście, lub tylko luźno z nim powiązane. Idee zawarte we fragmencie stały się punktem wyjścia do dość dowolnych rozważań na tematy polityczne czy społeczne.

Kompozycja pracy tylko czasem była przemyślana, brakowało hierarchizacji argumentów/problemów, co w konsekwencji prowadziło do powtórzeń tych samych treści i braku spójności. W przypadku prozy widoczna była tendencja do streszczania zamiast analizowania fragmentu.

Można zauważyć, że kandydatom brakowało terminologii teoretycznoliterackiej służącej do opisu prozy. O ile w przypadku poezji analiza była czymś bardziej oczywistym, w prozie pojawiała się najczęściej tylko wzmianka o narratorze i powierzchowna identyfikacja stylu, którym posłużył się autor. W konsekwencji kandydaci niewłaściwie identyfikowali gatunek, oddzielali analizę od interpretacji, rzadko zauważali eseistyczność tekstu i wynikające z niej konsekwencje.

Kompozycja pracy często odzwierciedlała porządek tekstu; w takim przypadku kandydaci nie potrafili uniknąć prostego streszczania prozy, które wyparło analizę i interpretację. Dygresje i niefunkcjonalnie przywołane konteksty często rozbiły spójność i wprowadzały do pracy chaos.

Język, choć na ogół komunikatywny, nie był wolny od błędów różnego typu - leksykalnych, stylistycznych (kandydaci mieli tendencję do łączenia różnych rejestrów językowych - np. język formalny był zestawiany ze zwrotami kolokwialnymi, rozbijano stałe związki frazeologiczne, itp.)

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Należy zwrócić uwagę na utrwalanie znajomości pojęć teoretycznoliterackich, takich jak wiersz biały, sensualizacja, synestezja.

Dodatkowo kandydaci powinni zaznajomić się z kompetencjami autora oraz narratora/ podmiotu lirycznego, co pozwoli oddzielić intencje autora od intencji narratora/ podmiotu lirycznego; w konsekwencji będzie można np. łatwiej dostrzec ironię w tekście.

Warto przywoływać podczas ćwiczeń do P1 różnorodne konteksty historyczne, historycznoliterackie, filozoficzne, by kandydat miał większe kompetencje w samodzielnej analizie. Jednocześnie należy podkreślać, że przywoływanie zewnętrznych w stosunku do tekstu w P1 kontekstów w jego analizie i interpretacji nie jest na egzaminie wymagane. Jeśli jednak kandydaci dobiorą trafne konteksty i prawidłowo wplotą je do swojego komentarza, może to wpłynąć korzystnie na ich rozumienie analizowanego tekstu, a tym samym może także pozytywnie wpłynąć na punktację ich wypowiedzi w kryterium A.

Podobnie należy pokazywać kandydatom różne gatunki prozy, szczególnie prozy współczesnej, niefikcjonalnej (eseje, reportaże, dzienniki); znajomość takich konwencji ułatwi samodzielną analizę fragmentu.

Ćwiczenia w redagowaniu wstępu i wniosków końcowych są konieczne, by praca zachowała spójność.

Komentarz literacki ma charakter formalny, wymaga więc użycia terminologii teoretycznej i języka formalnego. Ważne jest jednak, by zachęcać kandydatów do stosowania różnicowanej składni, słownictwa, tak, by praca miała oryginalny charakter.

Ćwiczenia w analizie wierszy i fragmentów prozy powinny przygotowywać do zastosowania narzędzi analitycznych w komentowaniu każdego rodzaju tekstu. Takie przygotowanie do P1 nie wyklucza jednak samodzielnego, nieschematycznego myślenia o tekście, co jest szczególnie ważne w przypadku kandydatów wybierających poziom rozszerzony z języka polskiego.

Standard level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 2	3 - 5	6 - 8	9 - 11	12 - 14	15 - 17	18 - 20

Obszary programu i egzaminu, które okazały się trudne dla kandydatów

Kandydaci mieli kłopot z rozpoznaniem znaczeń niedosłownych, zarówno w przypadku wiersza, jak i prozy. Wprawdzie zauważali ironię w prozie, jednak nie potrafili określić jej mechanizmów oraz funkcji. Błędnie wskazywali na gatunek oraz nie potrafili określić sposobu prowadzenia narracji w prozie.

Mimo że kandydaci starali się odpowiedzieć na pytania do tekstów, trudność sprawiała odpowiedź na pytanie 2 do wiersza.

Podobnie jak w poprzednich latach, kandydaci mieli kłopot z werbalizacją swoich refleksji na temat tekstu, nieumiejętnie nazywali niektóre zjawiska literackie. Nie zawsze poprawnie identyfikowali kontekst (widoczna jest skłonność do nadinterpretacji i odchodzenia od tekstu; pojawiają się nieuzasadnione dygresje, które rozbijają spójność wypowiedzi).

Kandydaci błędnie identyfikują instancje nadawczo-odbiorcze w tekście, utożsamiają autora z narratorem/ podmiotem lirycznym, adresata monologu lirycznego/ adresata prozy z jej odbiorcą. Mylą kompetencje autora i narratora/ podmiotu lirycznego.

Często zdarza się błędne rozumienie terminów: wiersz biały, synestezja, narracja personalna, liryka opisowa, osobista.

Nie zawsze poprawnie przywoływane są cytaty/ przykłady z tekstów. Często cytat jest tylko ilustracją, nie stanowi punktu wyjścia do analizy językowej.

Obszary programu i egzaminu, w zakresie których kandydaci wydawali się być dobrze przygotowani

Kandydaci dobrze rozumieją warstwę dosłowną tekstów, zasadniczo znają zasady komentowania tekstu literackiego, zwykle prawidłowo określają osobę mówiącą w tekście, wymieniają zabiegi obecne w utworze i czasem analizują ich funkcje. Znają rozmaite konteksty (egzystencjalizm, bergsonizm, religia) - choć nie zawsze prawidłowo je wykorzystują.

Mocne i słabe strony kandydatów w odniesieniu do poszczególnych pytań

Poezja:

Kandydaci poprawnie odczytali dosłowny sens utworu, wskazali nastrój wiersza, osobę mówiącą, określili typ wiersza (wolny) i typ liryki (bezpośrednia, osobista). Dobrze posługiwali się odwołaniami do utworu, identyfikowali w nim kontekst ekologiczny, odwoływali się do szeroko rozumianej współczesności. Kandydaci używali języka na ogół komunikatywnego, odpowiedniego do zadania.

Pojawiły się jednak trudności z odczytaniem sensu niedosłownego; kandydaci rzadko rozpoznawali obecny w wierszu topos raju utraconego czy motywy arkadyjskie. Błędnie interpretowano pytanie o obrazowanie naturalne, kandydaci nie do końca właściwie identyfikowali występujące w wierszu aluzje i nawiązania historycznoliterackie. Bardzo często mylono wiersz wolny z białym (wiersz biały to wiersz regularny, często zrytmizowany, o jednakowej ilości sylab w wersie, jednak nie ma rymów, wiersz wolny jest nieregularny). Mimo komunikatywności prac, zauważalne były liczne błędy językowe różnego typu. Często formułowano niefunkcjonalne wstępy, zawierające tylko ogólne myśli, bez odwołań do

komentowanego tekstu. Poważnym problemem była także odpowiednia kompozycja pracy; pojawiały się powtórzenia tych samych treści, chaos myślowy, brakowało spójności.

Proza:

Kandydaci poprawnie odczytali podstawowe idee tekstu, umieścili go w kontekście współczesności, zauważyli obecny w tekście humor i ironię (ale tylko na poziomie treści). Zauważyli odwołania do Biblii, próbowali je interpretować, czasem omawiali znaczenie tytułu utworu w kontekście omawianego fragmentu, dostrzegali problemy pozornej wolności oraz siły Internetu - jako współczesnej „broni”. Dostrzegli klamrę kompozycyjną, próbowali ją interpretować.

Proza współczesna sprawiła wiele trudności kandydatom. Nie wiedzieli, jak określić gatunek, niepotrzebnie szukali w tekście typowych dla prozy zjawisk (narrator, bohater, czas i miejsce akcji, akcja). Ironiczny tekst Czerwińskiego traktowany był bardzo poważnie, kandydaci próbowali, zwykle błędnie, określić, kim jest wspomniana w tekście osoba, która „rządzi” światem. Proza była często punktem wyjścia do snucia rozważań natury ogólnej: na temat stanu współczesnego świata, uzależnienia od internetu, itp. Brakowało w takich przypadkach odwołań do tekstu, które wprowadziłyby do wypowiedzi spójność. Błędnie lub tylko częściowo zidentyfikowano zarysowane we fragmencie aluzje historyczne.

W przypadku prozy kandydaci rzadziej niż podczas analizy wiersza odwoływali się do zagadnień formalnych, takich jak styl, zabiegi językowe, często w ogóle pomijali kwestię słownictwa, rejestru językowego czy składni, którą posługuje się autor w prozie.

Kompozycja często podążała za kompozycją omawianego fragmentu, co jest dopuszczalne, jednak nie powinno być punktem wyjścia do prostego streszczenia utworu, bez jego analizy.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Kandydaci powinni lepiej wykorzystywać swą wiedzę do budowania interpretacji, należy jednak zwrócić uwagę, że nie wszystkie konteksty są uniwersalne (odwołania do kontekstów, choć nie są konieczne w analizie tekstu w P1, zawsze muszą być zawsze funkcjonalne). Warto podkreślać, że przywoływanie zewnętrznych w stosunku do tekstu w P1 kontekstów w jego analizie i interpretacji nie jest na egzaminie wymagane. Jeśli jednak kandydaci dobiorą trafne konteksty i prawidłowo wplotą je do swojego komentarza, może to wpłynąć korzystnie na ich rozumienie analizowanego tekstu, a tym samym może także pozytywnie wpłynąć na punktację ich wypowiedzi w kryterium A.

Należy zwrócić uwagę na samodzielność myślenia, by kandydat, mając do dyspozycji narzędzia analityczne, potrafił samodzielnie stworzyć oryginalny komentarz do tekstu.

Trzeba zwrócić uwagę na konieczność analizowania zabiegów językowych, mechanizmów działania języka zarówno w poezji, jak i w prozie; interpretacja wyprowadzana jest z poprawnej analizy, zasadniczo analiza nie powinna być oddzielną częścią pracy, lecz jej integralnym składnikiem.

W przypadku prozy (ale i poezji) różnorodność gatunkowa tekstów poddawanych analizie i interpretacji w klasie, podczas przygotowań do P1, umożliwi łatwiejsze zidentyfikowanie cech formalnych tekstu oraz umieszczenie go w odpowiednim kontekście teoretycznoliterackim.

Bardzo ważnym aspektem są ćwiczenia językowe, uświadomienie kandydatom, że często kalki językowe z angielskiego w języku polskim zakłócają komunikatywność wypowiedzi i są błędami, dodatkowo konieczne są, jak się zdaje, ćwiczenia redakcyjne: komponowanie wstępu, wniosków, budowanie planu wypowiedzi.

Istotnym zagadnieniem jest też przejrzystość wypowiedzi. Trzeba uwrażliwić kandydatów na terminologię użytą w pracy, zwłaszcza na konieczność rozumienia terminów, którymi się posługują, na odpowiedni do zadania rejestr językowy (unikanie stylu nadmiernie wyszukanego, ale też kolokwialnego).

Higher level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 4	5 - 9	10 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 21	22 - 25

Obszary programu i egzaminu, które okazały się trudne dla kandydatów

Realizacja i rozwinięcie tematów z arkusza 2 była dla kandydatów wymagającym zadaniem. Grupa kandydatów wykazała nieznaczne zrozumienie nawet głównych aspektów prezentowanych problemów, co powodowało często raczej słabe wyniki w kryterium B. Wielu kandydatów skupiło się tylko na kluczowych zagadnieniach wskazanych w wybranym temacie, zabrakło tu pogłębionej analizy. Dość często dobra lub nawet bardzo dobra wiedza dotycząca lektur, do których się odwoływano, pozostawała jedynie w niewielkim stopniu związana z wybranym i omawianym zagadnieniem.

Kandydaci również zbyt mało uwagi poświęcili związanym z tematami problemom z zakresu analizy formy i stylu utworów literackich. Dlatego również w kryterium C pojawiły się słabsze wyniki. Niektórzy kandydaci zupełnie pominieli konieczność rozpoznania cech gatunkowych omawianych utworów, inni ograniczyli się jedynie do ich wyliczenia, ale bez określenia funkcji lub bez wykorzystania tych cech w związku z tematem pracy. Tylko nieliczne odpowiedzi zawierały przekonujące wykorzystanie elementów analizy formalnej, uszczegółowione rozwinięcie zagadnień dotyczących konwencji literackich.

Sporo trudności sprawiła również analiza komparatystyczna – zazwyczaj była przeprowadzana lakonicznie, bardzo rzadko w sposób równoległy. Często porównanie stanowiło tylko jeden krótki akapit, który poprzedzał zakończenie. W wielu pracach zabrakło

również efektywnego wartościowania utworów w powiązaniu z porównywanym problemem, co jest zalecane na poziomie HL.

W bieżącym roku pojawiły się również błędy w strukturze i organizacji myśli, w pracach zdarzały się niepotrzebne dygresje, zaburzające spójność i logikę wywodu, bardzo obszerne i niefunkcjonalne odniesienia do kontekstów, a także dość liczne (mniej lub bardziej rozbudowane) elementy streszczenia przywoływanych lektur. Duża grupa kandydatów miała problemy z poprawnym akapitowaniem, a czasem nawet kandydaci nie zaznaczali graficznie kolejnych akapitów zgodnie z polską normą.

Obszary programu i egzaminu, w zakresie których kandydaci wydawali się być dobrze przygotowani

Wielu kandydatów wykazało się dobrą, bardzo dobrą, a nawet wyśmienitą znajomością i zrozumieniem omawianych tekstów, co pozwoliło na wysokie wyniki w kryterium A. Podczas interpretacji utworów kandydaci wielokrotnie wykorzystywali również znajomość różnorodnych kontekstów: biograficznych, filozoficznych, historycznoliterackich, teoretycznoliterackich czy filozoficznych, tym samym poszerzając analizę realizowanych zagadnień. Często pogłębiali swoją argumentację precyzyjnymi cytatami, umiejętnie wplecionymi w tok rozważań.

Prace można także określić jako dobre w ramach kryterium E, w większości przypadków język kandydatów był jasny, przejrzysty i precyzyjny oraz poprawny pod względem słownikowym, składniowym i stylistycznym.

Mocne i słabe strony kandydatów w odniesieniu do poszczególnych pytań

Mocne i słabe strony prac kandydatów w obrębie poszczególnych tematów były uzależnione od kilku czynników.

Kandydaci realizujący tematy związane z dramatem wykazali się znajomością tekstów literackich i umiejętnościami komparatystycznymi. Część kandydatów precyzyjnie i efektywnie wyjaśniała rolę humoru, podając przy tym przykłady trzech ich rodzajów (postaci, sytuacji, słowa). Pomimo tego, że pytania 1 i 2 związane z dramatem były właściwie zinterpretowane, kandydaci czasem niewystarczająco wykorzystywali cechy gatunkowe omawianych utworów. Słabiej w obrębie prac dotyczących tego gatunku wypadł temat 2, gdyż kandydaci czasem skupiali się zbyt mocno na przesłaniu omawianych tekstów, zapominając o drugiej części tematu, w której należało poddać analizie konstrukcję zakończeń oraz role, jakie one pełnią.

W mniejszym stopniu kandydaci radzili sobie również z realizacją tematu 9, ponieważ mieli spore problemy z precyzyjnym nazwaniem technik narracyjnych, a także z określeniem funkcji, jaką pełni narrator wszechwiedzący. Często mylili narrację pierwszoosobową z narracją personalną, także posługiwanie się pojęciem „narrator wszechwiedzący” sprawiło wiele kłopotu. Z kolei przy temacie 7 pojawiały się uproszczenia. Zamiast omawiać formy prezentacji sposobów zachowań bohaterów kandydaci skupiali się na charakteryzowaniu postaci i zdefiniowaniu ich jako jednoznacznie pozytywnych lub negatywnych. Realizując tematy związane z działem prozy współczesnej, najslabiej poradzili sobie ze zrozumieniem

pojęcia „motto” jako terminu literackiego – to spowodowało, że pytanie 12 wypadło najslabiej w całym arkuszu 2. Przedstawiano *motta* autorów, poszczególnych bohaterów literackich – nawet w odniesieniu do utworów mających motto. Podobne modyfikacje tematu zdarzyły się w przypadku pytania 11, gdzie kandydaci pisali o języku utworu zamiast o języku bohaterów literackich. Część dotycząca autobiografii i pamiętników wypadła zadowolająco. Najczęściej kandydaci realizowali temat związany z formami autokreacji i gry, jaką narratorzy utworów autobiograficznych prowadzą z czytelnikiem.

Zdarzało się sporadycznie, że kandydaci omawiali utwory spoza wybranej dziedziny, np. opowiadania w ramach prozy współczesnej, czy też teksty należące do literatury obcej.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Podczas przygotowań do P2 należy nieustannie uczyć kandydatów na właściwy wybór grupy tematów, dostosowany do omawianej w części 3 listy lektur. Kandydaci muszą być absolutnie pewni, którą sekcję mogą wybrać i jakie lektury w jej ramach omawiać. Dlatego też powinni mieć szansę pisania prac na podstawie arkuszy z lat poprzednich, aby oswajać się z charakterem tematów i budową arkusza.

Dobrze byłoby również w niektórych przypadkach zmodyfikować listę lektur. Bywają teksty dość wąskie pod względem treściowym i formalnym, które nie dają kandydatom możliwości wykazania się na egzaminie szeroką wiedzą i umiejętnościami, a są i takie, które obfitują w problemy, motywy, różnorodne cechy formalne i konwencje – te właśnie teksty należy wybierać, tworząc szkolną listę lektur. Ważne jest także zwrócenie uwagi na ilość omawianych utworów, szczególnie jeżeli są krótkie - powinny one objętościowo odpowiadać jednemu większemu utworowi (np. 5-10 opowiadań; 5-8 esejów, 10-15 listów; 15-20 krótszych wierszy), pozwoli to kandydatom na większy wybór tematów.

Należy również dobierać takie utwory, które dobrze się ze sobą zestawia, ich porównanie daje ciekawe efekty, ponieważ różnią się od siebie (porównywanie tekstów o tej samej tematyce, tym samym typie narracji, konstrukcji i podobnej stylistyce zazwyczaj ogranicza i upraszcza realizację tematu).

Podczas przygotowania kandydatów do P2 należy zaproponować im więcej ćwiczeń dotyczących kształcenia umiejętności efektywnego i funkcjonalnego wykorzystania cech gatunkowych utworów literackich, rozwijać świadomość teoretycznoliteracką, uczyć na związki i zależności między formą a treścią. Działanie to zapewni uzyskanie wyższej punktacji w kryterium C. Jednocześnie zaleca się posługiwanie się terminologią teoretycznoliteracką w możliwie najszerszym jej znaczeniu. Należy uświadamiać kandydatów co do tego, że pytania w arkuszu 2 są formułowane jako przyczynek do dyskusji i zachęcać ich, aby interpretowali zawarte w nich pojęcia teoretycznoliterackie oraz konwencje możliwie jak najszerszej, ponieważ otrzymują punkty za każdą poprawną interpretację, która jest dostatecznie dobrze uzasadniona i poparta dostateczną ilością odwołań do tekstów.

Zaleca się również ćwiczenia, które dotyczą uważnej i skutecznej analizy tematu, potrzebnej do zauważenia i wykorzystania wszystkich jego aspektów – głównych i ukrytych. Należy

uczulić kandydatów na dokładne badanie poszczególnych jego części, wyróżnianie słów kluczowych itp. W ramach przygotowań do arkusza 2 kandydaci powinni uczyć się rozpoznawać i interpretować możliwie wiele różnorodnych cech formalnych i motywów występujących w utworze. Powinni uświadamiać sobie, jaką funkcję pełnią oraz jakie tworzą zależności. Tego typu ćwiczenia zapewnią lepsze wyniki w kryterium B.

Wyższą punktację w kryterium D umożliwi natomiast położenie większego nacisku na organizację pracy. Należy uświadamiać kandydatom wagę logicznej i funkcjonalnej struktury wypowiedzi pisemnej, zachęcać ich do sporządzania krótkich planów i konspektów, ćwiczyć poprawne akapitowanie.

Standard level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0 - 5	6 - 10	11 - 13	14 - 16	17 - 18	19 - 21	22 - 25

Obszary programu i egzaminu, które okazały się trudne dla kandydatów

Realizacja tematów z P2 była dla kandydatów wymagającym zadaniem. Część z piszących miała problemy ze zrozumieniem i rozwinięciem wybranych przez siebie zagadnień. Duża grupa piszących streszczała lektury, upraszczała i modyfikowała realizowane tematy, wykazała nieznaczące zrozumienie nawet głównych aspektów prezentowanych problemów, co zaowocowało raczej słabymi wynikami w kryterium B. Wielu kandydatów miało problemy z właściwym posługiwaniem się pojęciami teoretycznoliterackimi, zabrakło tu uszczegółowionego rozwinięcia zagadnień dotyczących konwencji literackich. Niektórzy kandydaci pominęli odniesienia do cech gatunkowych, w wielu pracach pojawiały się błędy rzeczowe (wynikające z mylenia pojęć) lub też jedynie rejestr cech bez wykorzystania ich w związku z tematem – co negatywnie wpłynęło na punktację w kryterium C.

W bieżącym roku pojawiły się także błędy w strukturze i organizacji myśli. W pracach zdarzały się także niepotrzebne dygresje, zaburzające spójność i logikę wywodu. Wiele wypowiedzi rozpoczynało się od przywoływania bardzo obszernych definicji gatunków i ich genezy (np. noweli, opowiadań, komedii, tragedii, powieści itp.) czy też przedstawiania biografii twórców (w przypadku działu autobiografia/pamiętnik), co było niefunkcjonalne i zaburzało kompozycję całości. Sporo trudności sprawiła kandydatom również analiza komparatystyczna – zazwyczaj była przeprowadzana lakonicznie, bardzo rzadko w sposób równoległy. Często porównanie stanowiło jeden bardzo krótki akapit, który poprzedzał zakończenie. Jednak w większości prac można było dostrzec dbałość o układ treści. Duża grupa piszących miała problemy z poprawnym akapitowaniem, a czasem nawet kandydaci nie zaznaczali graficznie kolejnych akapitów zgodnie z polską normą.

Jedynie mała grupa kandydatów nie wykazała się odpowiednią znajomością omawianych w szkole utworów – pojawiały się nie tylko drobne, ale i nawet elementarne błędy rzeczowe i interpretacyjne, które nie pozwalały na realizację tematów.

Piszący nie ustrzegli się błędów językowych różnego typu. Zdarzały się nieliczne prace napisane językiem na granicy komunikatywności, ze słownictwem niedostosowanym do tematu i sytuacji egzaminacyjnej (wyrażenia potoczne, słowa angielskie).

Obszary programu i egzaminu, w zakresie których kandydaci wydawali się być dobrze przygotowani

Wielu kandydatów wykazało się dobrą (i bardzo dobrą) znajomością i zrozumieniem omawianych tekstów, reprezentujących wszystkie części PLA, należących do różnych rodzajów i gatunków literackich, co pozwoliło na wysokie wyniki w kryterium A. Kandydaci często pogłębiali swoją argumentację kontekstami o różnorodnym charakterze: socjologicznym, biograficznym, filozoficznym, historycznoliterackim, czy filozoficznym, a nawet własnymi dojrzałymi sądami i refleksjami. Imponowała dokładna, szczegółowa znajomość tekstów widoczna w licznych cytatach i nawiązaniach krytycznych, a także ciekawe i oryginalne pomysły związane z samą realizacją tematów, czy interpretacją materiału literackiego.

W zdecydowanej większości prace można także określić jako dobre w ramach kryterium E. Pomimo różnorodnych błędów w wielu przypadkach język kandydatów był komunikatywny, na wysokim poziomie gramatycznym, słownictwo i frazeologia były dość bogate, dostosowane do tematu, a składnia poprawna.

Mocne i słabe strony kandydatów w odniesieniu do poszczególnych pytań

Mocne i słabe strony prac kandydatów w obrębie poszczególnych tematów były uzależnione od kilku czynników.

Kandydaci realizujący tematy związane z dramatem wykazali się znajomością tekstów literackich i umiejętnościami komparatystycznymi w związku z analizowanymi problemami. Tutaj także pojawiły się najwyższe wyniki w kryterium C, świadczące o tym, że kandydaci poradzili sobie z funkcjonalną prezentacją cech gatunkowych. Duża część kandydatów precyzyjnie i efektywnie wyjaśniała rolę humoru, podając przy tym przykłady trzech ich rodzajów (postaci, sytuacji, słowa). Słabiej w obrębie prac dotyczących tego gatunku wypadł temat 2, gdyż kandydaci czasem skupiali się zbyt mocno na przesłaniu omawianych tekstów, zapominając o drugiej części tematu, w której należało poddać analizie konstrukcję zakończeń oraz rolę, jakie one pełnią.

Prace reprezentujące poezję były bardzo nieliczne. Kandydaci słabo radzili sobie z tematami 4 i 5. Powodem była niedostateczna wiedza dotycząca utworów, a także zbyt ogólne potraktowanie zagadnień, które zaowocowało uproszczeniem i nieprzekonującą argumentacją. Zabrakło tu także funkcjonalnych odniesień do szeroko pojętej teorii literatury, niezbędnej do satysfakcjonującej realizacji tematów.

Dużo lepiej kandydaci radzili sobie z działem nowele/opowiadania, który był najliczniej reprezentowany. W zdecydowanej większości dobrze lub bardzo dobrze wykazywali się wiedzą dotyczącą znajomości i rozumienia lektur. Nieco upraszczali i modyfikowali temat 7. Zamiast omawiać formy prezentacji sposobów zachowań bohaterów, skupiali się na charakteryzowaniu postaci i zdefiniowaniu ich jako jednoznacznie pozytywnych lub negatywnych. Rzadziej wybierali temat związany z absurdem. Tu największy problem pojawiał się przy zbadaniu i określeniu roli, jaką pełni on w utworach.

Słabiej również kandydaci radzili sobie z realizacją tematu 9, ponieważ mieli spore problemy z precyzyjnym nazwaniem technik narracyjnych, a także z określeniem funkcji, jaką pełni narrator wszechwiedzący. Często mylili narrację pierwszoosobową z narracją personalną, także posługiwano się pojęciem „narrator wszechwiedzący” sprawiło wiele kłopotu. Realizując tematy związane z działem prozy współczesnej, najgorzej poradzili sobie ze zrozumieniem pojęcia „motto” jako terminu literackiego. Głównie definiowano „motto” jako przesłanie, więc przedstawiano *motta* autorów, poszczególnych bohaterów literackich – nawet w odniesieniu do utworów opatrzonego mottem. Podobnie modyfikacjom poddawano temat 11, gdzie kandydaci pisali o języku utworu zamiast o języku bohaterów literackich. Całkiem dobrze kandydaci poradzili sobie z realizacją tematu 10. Prezentowali elementy surrealistyczne i oceniali ich rolę w wybranych utworach, wykazując się (w wielu wypadkach) ugruntowaną wiedzą teoretycznoliteracką. Część dotycząca autobiografii i pamiętników wypadła zadowalająco. Najczęściej kandydaci realizowali temat związany z formami autokreacji i gry, jaką narratorzy utworów autobiograficznych prowadzą z czytelnikiem.

Rzadko zdarzało się również, że kandydaci omawiali utwory spoza wybranej dziedziny, np. opowiadania w ramach prozy współczesnej, czy też teksty należące do literatury obcej.

Zalecenia i wskazówki dotyczące przygotowania przyszłych kandydatów

Podczas przygotowań do P2 należy nieustannie uczyć kandydatów na właściwy wybór grupy tematów, dostosowany do omawianej w części 3 listy lektur. Kandydaci muszą być absolutnie pewni, którą sekcję mogą wybrać i jakie lektury w jej ramach omawiać. Dlatego też powinni mieć szansę pisania prac na podstawie arkuszy z lat poprzednich, aby oswajać się z charakterem tematów i budową arkusza.

Dobrze byłoby również w niektórych przypadkach nieco zmodyfikować listę lektur. Bywają teksty dość wąskie pod względem treściowym i formalnym, które nie dają kandydatom możliwości wykazania się na egzaminie szeroką wiedzą i umiejętnościami, są i takie, które obfitują w problemy, motywy, różnorodne cechy formalne i konwencje – te właśnie teksty należy wybierać, tworząc szkolną listę lektur.

Należy zwrócić również uwagę na dobór takich tekstów, które dobrze się ze sobą zestawiają, ich porównanie daje ciekawe efekty, różnią się od siebie (porównywanie utworów o tej samej tematyce, tym samym typie narracji, konstrukcji i podobnej stylistyce zazwyczaj ogranicza, upraszcza i utrudnia realizację tematu). Ważne jest także zwrócenie uwagi na ilość omawianych utworów, szczególnie jeżeli są krótkie - powinny one objętościowo odpowiadać

jednemu większemu utworowi (np. 5-10 opowiadań; 5-8 esejów, 10-15 listów; 15-20 krótszych wierszy).

Podczas przygotowania kandydatów do P2 należy zaproponować im więcej ćwiczeń dotyczących kształcenia umiejętności efektywnego i funkcjonalnego wykorzystania cech gatunkowych utworów literackich, rozwijać świadomość teoretycznoliteracką, uczyć na związki i zależności między formą a treścią. Działanie to zapewni uzyskanie wyższej punktacji w kryterium C. Jednocześnie zaleca się posługiwanie się terminologią teoretycznoliteracką w możliwie najszerszym jej znaczeniu. Należy uświadamiać kandydatów co do tego, że pytania w arkuszu 2 są formułowane jako przyczynek do dyskusji i zachęcać ich, aby interpretowali zawarte w nich pojęcia teoretycznoliterackie oraz konwencje możliwie jak najszerszej, ponieważ otrzymają uzyskają punkty za każdą poprawną interpretację, która jest dostatecznie dobrze uzasadniona i poparta dostateczną ilością odwołań do tekstów.

Zaleca się również ćwiczenia, które dotyczą uważnej i skutecznej analizy tematu, potrzebnej do zauważenia i wykorzystania wszystkich jego aspektów – głównych i ukrytych. Należy uczyć kandydatów na dokładne badanie poszczególnych jego części, wyróżnianie słów kluczowych itp. W ramach przygotowań do arkusza 2 kandydaci powinni rozpoznawać, interpretować i analizować cechy formalne i motywy występujące w omawianych utworach. Tego typu ćwiczenia zapewnią lepsze wyniki w kryterium B. Proszę również zwrócić kandydatom uwagę na fakt, iż tematy należy realizować jedynie na podstawie tekstów pochodzących ze szkolnej listy lektur i utworów różnych pisarzy (nawet jeżeli temat nie precyzuje tego dokładnie).

Wyższą punktację w kryterium D umożliwi natomiast położenie większego nacisku na organizację pracy. Należy uświadamiać kandydatom wagę logicznej i funkcjonalnej struktury wypowiedzi pisemnej, zachęcać ich do sporządzania krótkich planów i konspektów, ćwiczyć poprawne akapitowanie. Nie należy także zaniedbywać spraw językowych – konieczny jest rozwój leksykalny kandydata. Istotna jest również ortografia i interpunkcja – ćwiczenia w tych (często zaniedbanych) dziedzinach powinny być stosowane również na poziomie licealnym.